

УДК 712

к. арх., доцент Мерилова І.О.,
irina.merilova@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5375-1359,
Калюжний Є.С., yehor.kaliuzhnyi@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7058-4828,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури», м. Дніпро

СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕНАТУРАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ТЕРИТОРІЙ

Досліджено світовий досвід реорганізації виробничих територій Рурського індустріального регіону та Гірничопромислового ландшафту Корнуолла та Західного Девона з метою виявлення екологічних тенденцій розвитку функціонально-просторової організації рекреації та туризму у процесі ренатуралізації та формування рекреаційних структур. Встановлені основні підходи та визначені принципи ревіталізації промислових територій.

Ключові слова: ренатуралізація, ревіталізації промислових територій, мережесвий підхід, ландшафтно-екологічний підхід.

Постановка проблеми. Глобальний процес індустріалізації, що спостерігається протягом останніх століть, є не лише важливим етапом в історії людства, який несе в собі певну культурну, економічну та архітектурну спадщину, – це досі діючий порядок, що надає цій спадщині особливого значення в сучасному світі. Наразі, внаслідок науково-технічної революції а також стихійної індустріалізації та урбанізації, значні за площею території стали місцями зосередження промислових підприємств за різними галузями. В даній ситуації важливим стає визначення шляхів ренатуралізації¹ виробничих територій, надання їм нової функції та змісту.

Мета статті: на прикладі комплексного структурного реформування індустріального регіону визначити основні підходи та принципи ренатуралізації промислових територій.

Виклад основного матеріалу. Аналіз світового досвіду реорганізації індустріальних територій показав, що на колишніх промислових ділянках отримали розвиток майже всі напрямки їх перевлаштування: у рекреаційні простори, суспільно-культурні об'єкти, житлову або комерційну нерухомість [1]. З метою досягнення поставленої мети в статті детально досліджено досвід реорганізації промислових територій Рурського індустріального регіону при формуванні ландшафтного парку Емшер та

¹ Ренатуралізація (франц. *renaturation*) – приведення антропогенного ландшафту в первісний стан.

Гірничопромислового ландшафту Корнуолла та Західного Девона при організації регіональної туристично-рекреаційної мережі.

Рурський індустріальний регіон² (Північний Рейн-Вестфалія, Німеччина) – щільна міська агломерація-конурбація, площею 4435 км², що є майже злитим мегаполісом з чисельністю населення близько 5,3 млн. мешканців. До складу входять міста земельного підпорядкування Бохум, Боттроп, Гельзенкірхен, Дортмунд, Дуйсбург, Мюльхайм-на-Рурі, Оберхаузен, Хаген, Хамм, Херне та Ессен, а також округи Везель, Реклінгхаузен, Унна та Еннепе-Рур.

Зазначений регіон являє собою недавній приклад комплексного структурного реформування промислового регіону: станом на 2018 р функціонує лише 3 коксовиробничі підприємства, а останні 2 функціонуючі вугільні копальні мають припинити видобуток до 2019 р. [2].

Рурський регіон особливо цінний своїм досвідом із застосування ландшафтного підходу у процесі ренатуралізації (реабілітації) виробничих зон при формуванні ландшафтного парку Емшер³ площею 460 км², який включає в себе 17 міст з загальною чисельністю мешканців у 2,5 млн. При його організації було застосовано принцип «зеленої сполуки»: парк об'єднує населені пункти регіону та складається з регеноерованих територій гірничого видобутку, лісу та рекреаційних зон (рис. 1).

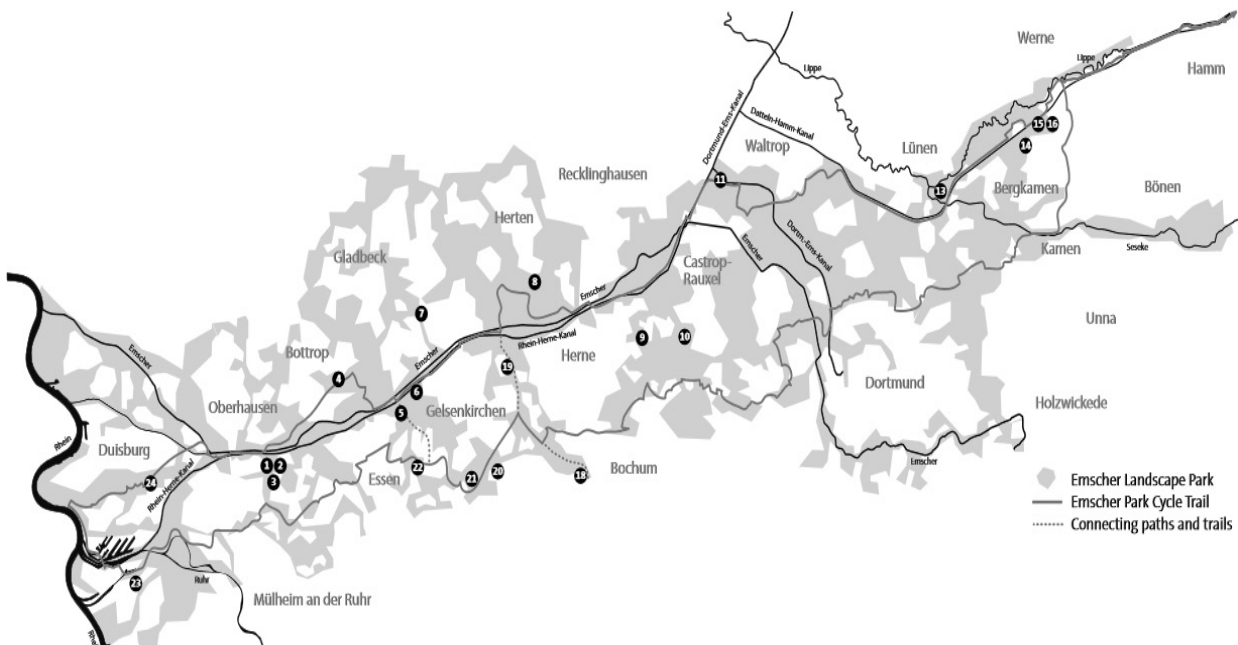

Рис. 1. Ландшафтний парк Емшер, Рурський регіон, Німеччина.

² (нім. Ruhrgebiet (Ruhrstadt)). Наразі під Рурським регіоном мається на увазі територія регіонального союзу «Рур» (нім. Regionalverband Ruhr).

³ (англ. Emscher Landscape Park), керівники проекту К. Цепель та К. Ганзер.

При організації ландшафтного парку Емшер було задіяно принцип «перепрофілювання виробничих об'єктів» та на основі унікальних індустриально-культурних ресурсів Рурського регіону сформовано систему індустриальних парків з 45 природно-технічними, промисловими та науковими музеями, 17 оглядовими майданчиками, 13 крупними робітничими поселеннями. Задіяний мережевий підхід дозволив сформувавши історико-промисловий туристичний маршрут «Шлях індустриальної культури» Рурського регіону (рис. 2), який пов'язує важливі місця індустриальних подій та є найбільш широкою мережею індустриального туризму в світі. [3-5].

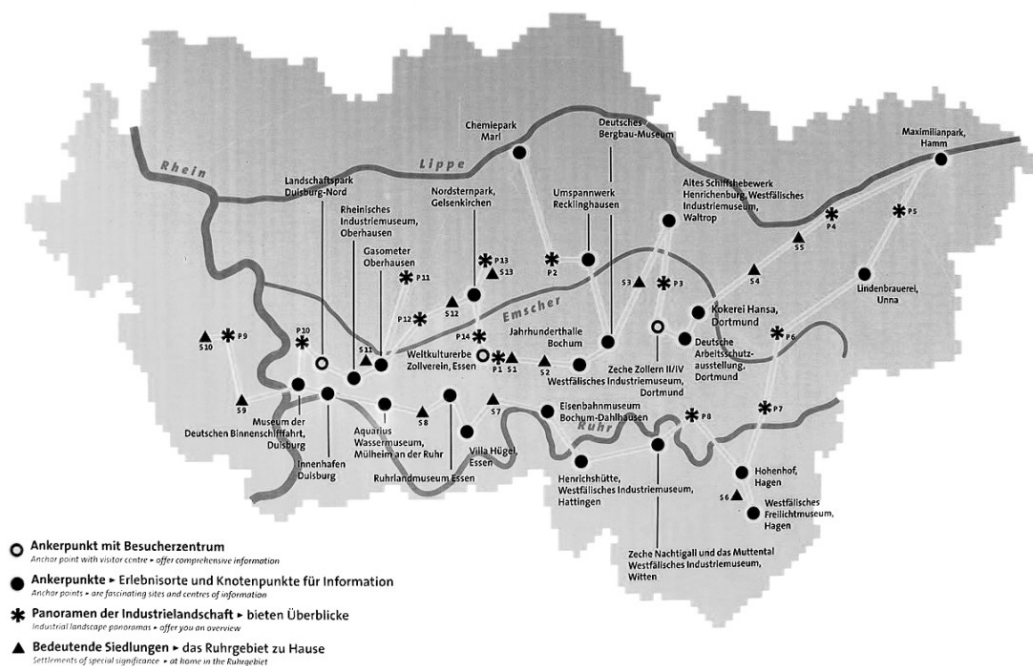

Рис. 2. Туристичний маршрут «Шлях індустриальної культури» Рурського регіону.

На рівні зі значним історико-культурним значенням Рурського регіону, визначним фактором, який вплинув на самоідентифікацію зазначеної виробничої зони як області з особливим туристичним потенціалом, став рівень розвитку інфраструктури регіону (принцип «інфраструктурної зв'язаності»): сформований туристичний маршрут включає в себе 400-кілометрову мережу автодоріг, 700 кілометрів велосипедних доріжок, а також окремі маршрути для відвідувачів з особливими потребами.

Одним із визначних індустриальних об'єктів в цьому регіоні є шахта «Цольферайн»⁴ (м. Ессен, Німеччина) – найбільш крупний комплекс вугільних шахт Рурського регіону, що знаходиться поряд з м. Ессен. У 2001 р він був включений в список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО як унікальний для

⁴ нім. Zeche Zollverein; арх.: OMA (The Office for Metropolitan Architecture).

культурної традиції або цивілізації об'єкт. У 2001-2010 рр. комплекс перетворено у ландшафтний індустриальний парк, який об'єднує культурно-дозвіллеві, освітні та торгово-сервісні функції та залучає до 1,5 мільйона відвідувачів на рік. На території парку розташовано музей «Дорога вугілля», музей Рурського регіону, дизайн-центр Північного Рейну-Вестфалії, музей кераміки «Margaretenhöh». У колишньому коксовому заводі розміщена виставка сучасного мистецтва. Шахта Цольферайн включена в якості одного з пунктів до туристичного маршруту «Європейський шлях індустриальної культури», що зв'язує аналогічні об'єкти по всій Європі [6].

Гірничопромисловий ландшафт Корнуолла та Західного Девона⁵ (графство Корнуолл, графство Девон, Об'єднане Королівство Великобританії та Північної Ірландії) – комплекс індустриально-промислових об'єктів (рудників, шахт та копалень, машинних залів, ливарних цехів та підсобних приміщень, а також портів та гаваней) часів промислової революції XVII – початку XIX ст., об'єднаних в єдину мережу та занесених до переліку об'єктів всесвітньої спадщини UNESCO. До складу ландшафту входить 10 гірничопромислових округів, сформованих в період 1700-1914 рр., загальна площа складає 19 718 га (рис. 3) [7].

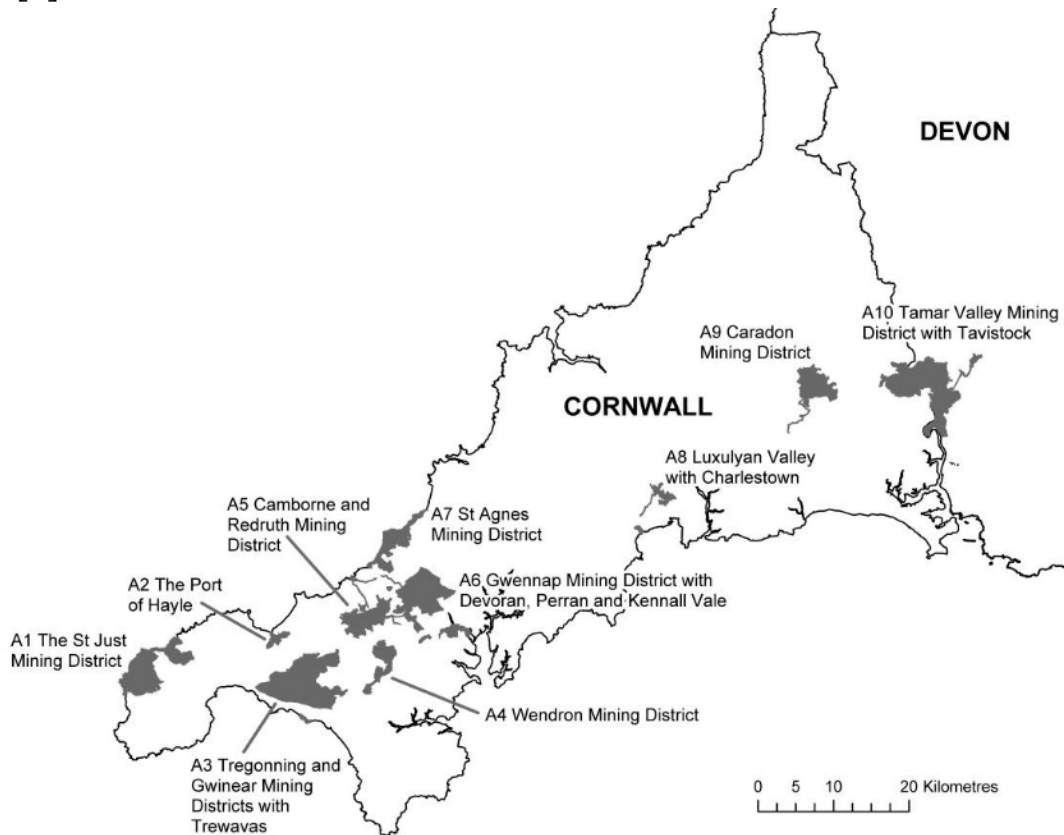

Рис. 3. Гірничопромислові округи Корнуолла та Західного Девона, Об'єднане Королівство Великобританії та Північної Ірландії.

⁵ англ. Cornwall and West Devon Mining Landscape.

Цей британський регіон має унікальну культурну спадщину, розвинену інфраструктуру та налічує 12 природних заказників та національних парків, що разом формують потужну туристично-рекреаційну мережу регіону.

Висновки. Розглянуті у статті приклади організації потужних рекреаційно-туристичних структур на основі природно-ландшафтних та історико-культурних ресурсів індустріальних регіонів Німеччини та Великобританії дали змогу визначити основні підходи («мережевий» та «ландшафтний») та принципи («зеленої сполуки», «перепрофілювання виробничих об'єктів», «інфраструктурної зв'язаності») формування об'єднаної природничо-індустріальної рекреаційно-туристичної зони в умовах ренатуралізації промислових територій. Проведений аналіз світового досвіду є підґрунтям для подальших досліджень з питань ревіталізації промислових територій України, визначення їх рекреаційно-туристичного потенціалу та привабливості.

Література

1. Пространство города для человека: исследование уровня и динамики градостроительного развития крупнейших мегаполисов мира. ПрайсвотерхаусКуперс Консультирование. 2018. 218 с.
2. Рурська область. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/wiki/Рурская_область (дата звернення 18.12.2018).
3. Бистрова Т.Ю. Парк Емшер: принципи та прийоми реабілітації промислових територій. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/park-emsher-printsipy-i-priemy-reabilitatsii-promyshlennyh-territoriy> (дата звернення 18.12.2018).
4. Route der Industriekultur. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Route_der_Industriekultur (дата звернення 18.12.2018).
5. Museen im Ruhrgebiet. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Museen_im_Ruhrgebiet#Naturwissenschaftliche_und_technische_Museen (дата звернення: 18.12.2018).
6. Die schönste Zeche der Welt: das UNESCO-Welterbe Zollverein. URL: <https://www.zollverein.de/> (дата звернення 16.12.2018).
7. Горнопромышленный ландшафт Корнуолла и Западного Девона. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Горнопромышленный_ландшафт_Корнуолла_и_Западного_Девона (дата звернення 18.12.2018).

к. арх. Мерилова И.А., Калюжный Е.С.,
ГВУЗ «Приднепровская государственная академия
строительства и архитектуры», г. Днепр.

МИРОВОЙ ОПЫТ РЕНАТУРАЛИЗАЦИИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ТЕРРИТОРИЙ

В статье исследован мировой опыт реорганизации производственных территорий Рурского индустриального региона и Горнопромышленного ландшафта Корнуолла и Западного Девона с целью выявления экологических тенденций развития функционально-пространственной организации рекреации и туризма в процессе ренатурализации и формирования рекреационных структур. Установлены основные подходы и определены принципы ревитализации промышленных территорий.

Ключевые слова: ренатурализация, ревитализация промышленных территорий, сетевой подход, ландшафтно-экологический подход.

Ph.D. Merylova I.O., Kaliuzhnyi Y.S.,
Department of architectural planning and design,
State Higher Education Establishment «Pridneprovsk State Academy
of Civil Engineering and Architecture», Dnipro.

WORLD EXPERIENCE OF INDUSTRIAL TERRITORIES RENATURALIZATION

The article studies the global experience of reorganizing territories of the Ruhr industrial region and the mining landscape of Cornwall and West Devon in order to identify environmental trends in the development of functional-spatial organization of recreation and tourism in the process of renaturalization and formation of recreational structures. The main approaches are established and the principles of revitalization of industrial territories are defined.

Keywords: renaturalization, revitalization of industrial territories, network's approach, landscape and ecological approach.